

Бөрө бөтүгнэр- сэргэжэ сүгүрүйүүлэрэ

• _____
Онордо:

1

Көбөкөн орто оскуолата

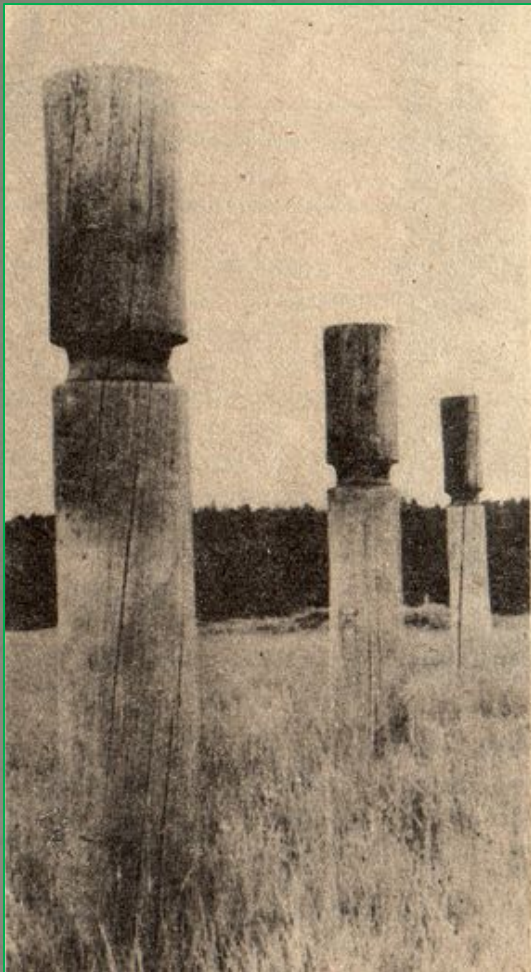
2014

Сыала:

Бэйэм саастылаах оџолорго
ѳбүгэлэрбит сэргэбэ
сыһыаннарын, сэргэбэ сүгүрүйүү
сиэрин- туомун билиһиннэри.

Төрөппүттэrim, учууталым
көмөтүнэн сэргэбэ анаммыт анал
литератураба олобуран бэйэм
сыһыаммын арыйы.

Соруктар:

1. Сэргэ туһунан анал
литератураны аабыы, үөрэтии;
2. Бэйэм саастыы оҕолорго сэргэ-
биһиги ытык маспыт буоларын
билиһиннэрии;
3. Бөрө бөтүгнэр сыдыааннара
Көбөкөттөр сэргэбэ
сүгүрүйүүлэрин арыйыы;

Үлэ сонуна уонна туһаныллар суолтата:

Сэргэни үөрэтэр үлэ элбэх. Ол эрээри саха омук биис уустарынан сэргэбэ сүгүрүйүүлэрин, сэргэбэ сыһыаннарынан тус – туспа сизэр –туом толорууларын туһунан анал үлэ суох. Мин бэйэм өбүгэлэрим сэргэбэ сүгүрүйүүлэрин, Көбөкөнүм сиригэр баар сэргэ көрүнгүнэрин үөрэтэн саҕалаатым. *Үлэ сонуна* Бөрө Бөтүнгүнэр Көбөкөттөрө сэргэбэ сүгүрүйүүлэрин арийыыга сытар.

Туһаныллар суолтата-өбүгэ историятын үөрэтиигэ туһалыан сөп.

Бөрө Бөтүгнэр Көбөкөннөрө сахалар буолалларынан сэргэбэ сыһыаннара, сэргэни туһаныылар атын саха биис уустарыттан уратыта суох курдук, ол гынан баран сэргэ көрүгнэринэн уонна сэргэбэ сүгүрүйүүлэрэ уратылардаах:

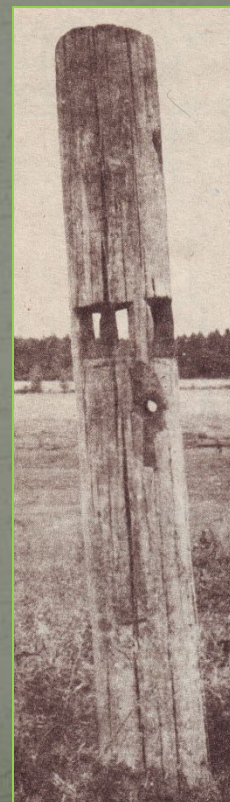
1. *Тэлгэһэ сэргэлэрэ*- биир тэн үрдүктээх кэккэлэспит сэргэлэр биһиги нэһилиэккэ баһыйар.

2. «Өбүгэ суолун сэргэтэ» – ийэ, аҕа аймах биис уустара төрүттээччи быһыытынан тэн балаһыанньалаахтар. Бөрө Бөтүгнэр сыдыааннара Көбөкөттөр сэргэбэ сүгүрүйүүлэрин бэлиэлэринэн буолар- хас өтөх аайы сэргэ көрүгэ элбэбэ.

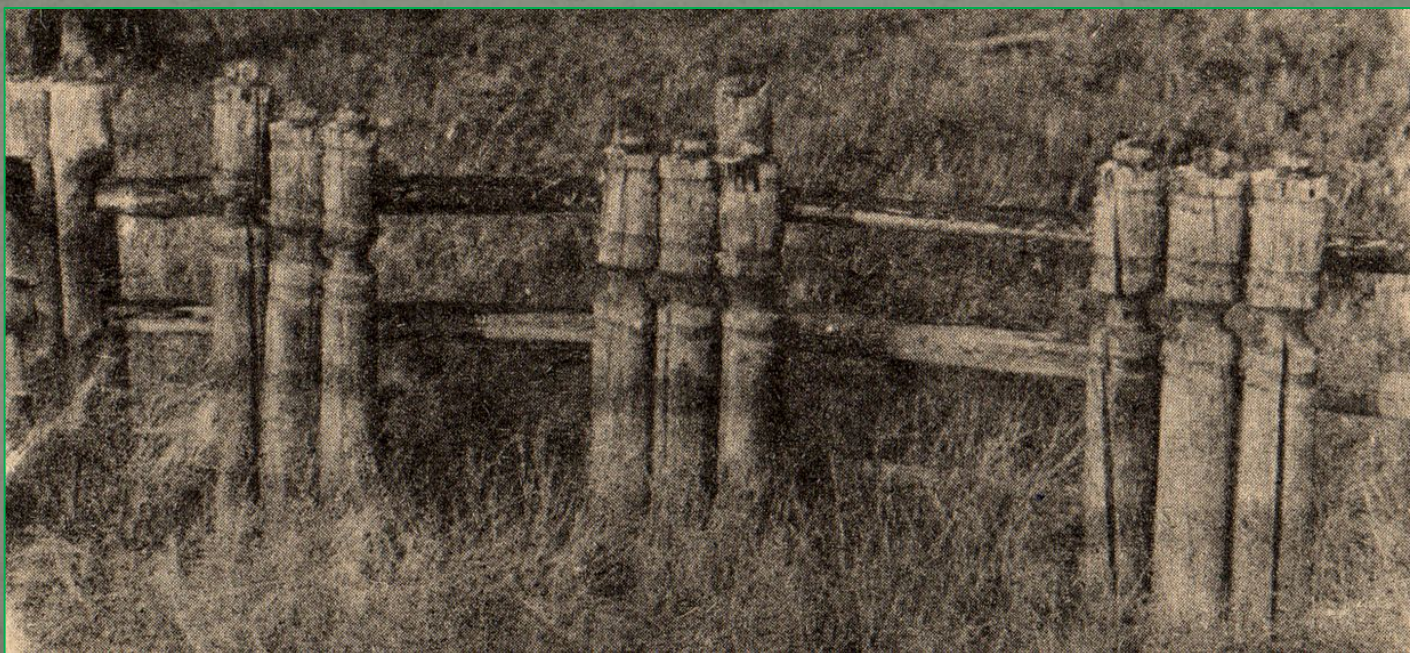
3. Тэлгэһэ сэргэлэрин көрүгэр киирэр «Обус сэргэтэ» Көбөкөнгө элбэх.

Сэргэ сахалар төрүттэрэ былыр собуруу олоруохтарыттан ыла ильдэ кэлбит үгэстэрэ эбит. Сүөһү иитиитинэн дьарыктанар көс биис уустара өссө төрүт былыргыттан ат баайар баҕаналарынан биллэр.

Биһиги өбүгэлэрбит сэргэ истэр уонна көрөр диэн итэҕэйэллэрэ. Ол иһин үөрүүлээх эбэтэр ыарахан күннэ сэргэни кытта кэпсэтэллэрэ, обону-урууну мээнэ сэргэ таһыгар айдаардыбаттара. Онтон сылтаан сэргэ турар сирэ ытык миэстэ диэн ааттаммыта.

Сэргэ сүрүн анала дьиэни-уоту, тиэргэни, ыалы арангаччылааһын буолар. Сэргэ – Айыы киһитэ Орто дойдуга олохсуйбутун көрдөрөр ытык бэлиэнэн аабыллар.

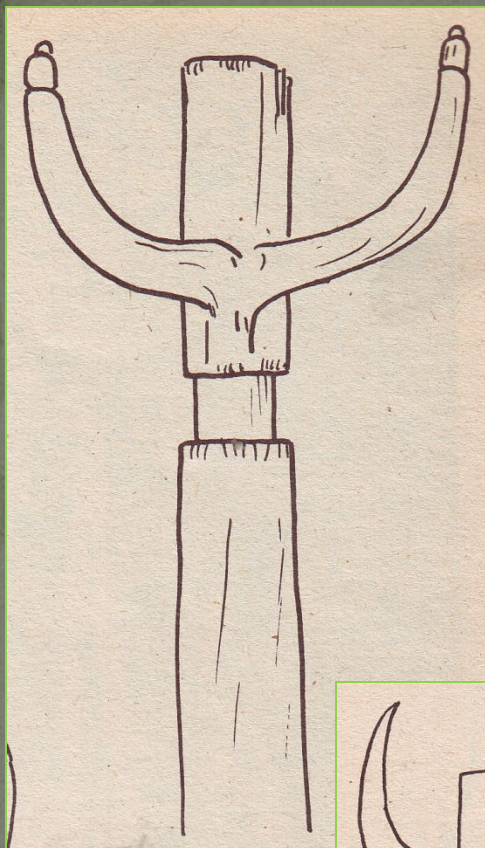
Сэргэ – саха материальной культуратын биир дьикти көрүнэ. Сэргэ сахаларга хайдах, хаһан баар буолбута чопчу быһаарылла, ситэ-хото үөрэтиллэ-чинчийиллэ илик.

Сэргэ араастара

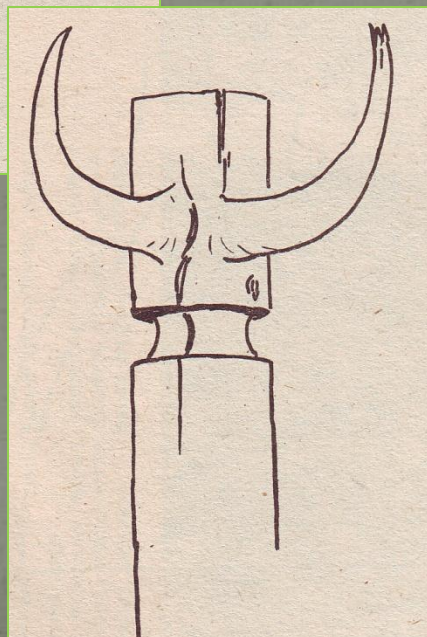

Норуот сэнэнинэн, саамай
былыргы:
кыргыс, туруйа, саадах
уонна сатанах сэргэлэр
буолаллар.

Кыргыз сэргэтэ –Көбөкөнгө «Хатын Хаан», «Киһи охтубут», «Кыһыл Күөл» диэн сирдэргэ бааллар эбит.

Билигин эмэбирэн, төрдүлэрэ алдыанан суох буолбуттар.

Сатанах сэргэ – ат тээбириннэрин
ыйыырга, куурдарга аналлаах сэргэ.

Биһиэхэ Көбөкөннө үксүн
сайылыктарга
бааллар эбит. «Булгунньахтаах»,
«Үкэчи» сайылыктарыгар уонна «Чап»
диэн сиргэ билигин да тураллар үһү.

Маһы бэйэтинэн, хатырыктаан баран
Мутуга бөбө сиринэн ойо быһаннар
туруораллар.

Элбэх дьыллар-күннэр ааһан истэхтэрин аайы сэргэлэр араастара уларыян билигни моойдоох, ойуулаах сэргэлэринэн сыыһа солбуллан испиттэрэ. Моойдоох сэргэлэр: тэлгэнэ, ыһыах, итэбэл, сэлэ, тохтобул диэн көрүннэргэ арахсаллар.

Олох сайдан истэбин аайы, сэргэни туһаныы, кини тас дьүһүнүн кубулутуу эмиэ уларыян иһэр. Билигин сэргэни дьон олохсуйар, түмсэр сирдэригэр, ытык сирдэргэ, айан суолун аартыктарыгар, урууга туруоруллар.

Өбүгэлэрбит үгэстэринэн сиэри- туому барытын тутуһан туруоруллубут сэргэлэр үйэ тухары тураллар.

**Былыргы алтан сэргэ
Үйэлэри унуордаабыт-
Айыы сиригэр дьон-сэргэ
Алгыс- бэлиэ хаалларбыт.**

**Кэнчээрилэр ону булан
Кэриэстиигит билигин,
Билэбит, сэргэ үйэтин
туолан
Бу сиргэ умнулла илигин.**

**А.Кондратьев хоһоонунан
түмүктүүбүн.**

Болџомтоџут иһин махтал!